

KONFERENCJA MIĘDZYNARODOWEJ RADY ARCHIWÓW *DESIGNING THE ARCHIVE 2019*, ADELAJDA 21–25 PAŹDZIERNIKA 2019 R.

W dniach 21–25 października 2019 r. w Adelajdzie, stolicy Australii Zachodniej, odbyła się konferencja Międzynarodowej Rady Archiwów (dalej: MRA) pod tytułem *Designing the Archive 2019* („Projektowanie archiwum 2019”). Była to już szósta z kolei, coroczna konferencja MRA, która gromadzi archiwistów z całego świata. Pierwszą zorganizowano w 2013 r. w Brukseli pod hasłem *Accountability, Transparency and Access to Information*, druga w 2014 r. za motyw przewodni obrała *Archives and Cultural Industries* i odbyła się w Gironie w Hiszpanii. Gospodarzem trzeciej cyklicznej konferencji pod hasłem *Evidence, Security & Civil Rights: Ensuring trustworthy Information* w 2015 r. była stolica Islandii, Reykiawik. W 2016 r. konferencja się nie odbyła, ponieważ rok 2016 był rokiem Międzynarodowego Kongresu Archiwalnego, który odbył się w Seulu. W 2017 r. międzynarodowe środowisko archiwistów spotkało się w Meksyku, a motywem przewodnim konferencji było *Archives, Citizenship and Interculturalism*. Rok później, w 2018 r. archiwiści spotkali się w Yaounde, stolicy Kamerunu, i pod hasłem przewodnim *Archives: Governance, Memory and Heritage* wymieniali się doświadczeniami i poglądami.

Coroczne konferencje MRA uznawane są za główne międzynarodowe wydarzenia archiwalne. Warto również dodać, że MRA zrzesza członków ze 198 krajów, co przekłada się na ciągłą potrzebę wymiany doświadczeń oraz zainteresowań związanych z archiwistyką i praktyczną działalnością archiwów na świecie. Różnorodność problemów, wyzwań oraz metod pracy w zależności od części globu jest widoczna za każdym razem. W 2019 r. podczas kolejnej konferencji nie mogło być inaczej. Na konferencji obecnych było blisko 700 archiwistów z 78 państw, którzy podczas pięć dni w 57 panelach dyskusyjnych wymieniali się wiedzą i doświadczeniem. Wśród 139 prelegentów byli przedstawiciele władz archiwalnych, przedstawiciele nauki, praktycy oraz miłośnicy sztuki archiwalnej.

Konferencja *Designing Archive 2019* została zorganizowana przez MRA wraz ze Stowarzyszeniem Archiwistów Australijskich (Australian Society of Archivists), Stowarzyszeniem Archiwistów Nowej Zelandii (ARANZ Archives and Records Association of New Zealand) oraz Regionalnym Oddziałem Międzynarodowej Rady Archiwów ds. Archiwów Pacyfiku (PARBICA Pacific Regional Branch of International Council on Archives), a Narodowe Archiwum Australii było głównym partnerem.

Designing the Archive 2019 było motywem przewodnim konferencji, który w zamyśle organizatorów polega na umieszczaniu ludzi w centrum działań po-

dejmowanych przez archiwistów i zarządców dokumentacji. Warto podkreślić, że temat obchodzonego corocznie Międzynarodowego Dnia Archiwów lub Międzynarodowego Tygodnia Archiwów zawsze jest tematem konferencji bądź jest dla niego inspiracją. Była to zatem kontynuacja tematu *Designing the Archives in the 21st Century*, podjętego latem 2019 r.

David Fricker, prezydent MRA, rozpoczynając konferencję, podkreślił, że *Designing the Archive*, czyli nowe podejście, stawianie człowieka w centrum – to zwrócenie szczególnej uwagi na archiwistów i ludzi, którzy tworzą archiwa. Archiwa, jak słusznie zauważył prezydent MRA, chronią prawa ludzi, tworzą historię, identyfikują problemy i często je rozwiązują. Ponadto, archiwa to historia i pomimo wielu tajemnic, które dzisiaj skrywają archiwa, archiwiści swoją pracą zachowują prawdę historyczną dla przyszłych pokoleń i w tym kontekście ich praca jest niezwykła.

Warto również dodać, że temat przewodni konferencji i jej program zostały tak opracowane, żebyśmy mogli dostrzec znaczenie zarządzania i projektowania w każdym aspekcie naszej pracy, poczynając od zarządzania dokumentacją, archiwami, aż po projektowanie systemów, przestrzeni i gmachów. Co więcej, można odnieść wrażenie, że takie ujęcie przekłada się na realizowane projekty w archiwach, które są skoncentrowane na potrzebach człowieka. Ten dualizm, czyli projektowanie archiwum dla ludzi z poszanowaniem ich prawa oraz realizowanie projektów przez archiwa, ich praktyczne projektowanie, był obecny w poruszanej tematyce. Tym bardziej że program konferencji został tak opracowany, aby podejmowane dyskusje koncentrowały się na empatii, kreatywności, innowacji, eksperymentach, tworzeniu prototypów i wspólnym projektowaniu systemów zarządzania dokumentacją, zarządzania informacją oraz budynków i przestrzeni archiwalnych.

Podczas obrad poruszono szeroki wachlarz zagadnień związanych z działalnością archiwów i rozwojem nauki (m.in. „Recordkeeping by design”, „Recordkeeping by experiences”, „Next generation of digital archives”, „Digitalisation strategy”, „Our digital future”, „Archival activism and the social [media] archives”, „Making archives accessible through innovation, redesign and digital initiatives”, „Cultural sustainable and security through archives”, „Storytelling and crowdsourcing to revitalize cultural and language”, „How to »sell« archives”, „Archives of Architecture and Design”, „New way of thinking about archival space and the design of archival buildings”). Poruszone tematy korespondowały z hasłem przewodnim konferencji, a sesje zostały podzielone na cztery rodzaje w zależności do formy prezentowania wyników badań oraz realizowanego tematu: Indywidualne dokumenty (*Individual Papers*), Interaktywne prezentacje/warsztaty (*Interactive Presentations/Workshops*), Błyskawiczne rozmowy (*Lightning Talks*) i panele tematyczne (*Panele*). Wśród różnorodnej tematyki, szczególną uwagę zwrócono na innowacje w archiwach, tworzenie archiwów nowej generacji, które stają się wirtualną platformą dla rozproszonego zasobu,

łącząc dziedzictwo kulturalne kraju i obywateli oraz takie, które ze zdigitalizowanego zasobu automatycznie wyodrębniają i analizują dane. Ponadto mowa była o współprojektowaniu systemów zarządzania dokumentacją, projektowaniu autochtonicznych archiwów i archiwów społecznych, projektowaniu systemów do zarządzania dokumentacją audiowizualną, projektowaniu programów skoncentrowanych na potrzebach obywateli i użytkowników archiwów, projektowaniu przestrzeni i gmachów archiwalnych. Międzynarodowe środowisko miało również okazję podzielić się trudnymi doświadczeniami związanymi z „archiwami i archiwaliami milczącymi”. W tym kontekście mowa była o archiwach związków homoseksualnych, archiwach uciśnionych, zniewolonych przez historię – o archiwach, które „mleczą” z uwagi na dyskryminację. Nie brakowało również optymistycznych opowieści na temat kreatywnych aspektów pracy archiwistów, poszukiwaniu kreatywności w zespole oraz zasad zarządzania zespołem w dobie zmieniającej się technologii i formy pracy w archiwum.

Uczestnictwo w tak ważnym wydarzeniu archiwalnym było okazją do szerokiego rozpoznania najnowszych trendów w archiwistyce światowej oraz zwrócenia uwagi na problemy i wyzwania współczesnego świata. Do najważniejszych można zaliczyć feministyczne podejście do wartościowania dokumentacji oraz innowacyjne metody pracy w archiwach wykorzystujące eksperymentalne metody tworzenia narzędzi teleinformatycznych, szukanie kreatywności w pracownikach archiwów czy też wykorzystanie marketingu oraz ekonomii cyfrowej w działalności archiwów. Trendy, o których mowa, trzeba również odnieść do wyzwań dzisiejszego świata i oczekiwań społecznych. Zaleca się tworzenie w archiwach przestrzeni socjalnej oraz takie projektowanie pracowni naukowej, która zaspokoi oczekiwania użytkownika XXI w. Ważnym postulatem rozwoju dzisiejszych archiwów jest tworzenie narzędzi informatycznych dla ludzi w zgodzie z ich potrzebami i oczekiwaniami, co w praktyce przekłada się na tworzenie specjalnych, tematycznych aplikacji. Sporo miejsca poświęcono informatyzacji archiwów w różnych państwach. W tym kontekście uważam, że polskie rozwiązania są konkurencyjne z innymi państwami. Co więcej, sądzę, że polskie doświadczenia w zakresie informatyzacji archiwów państwowych mogą być podstawą dalszych badań dla krajów rozwijających się, rozpoczynających budowę systemu do elektronicznego zarządzania w archiwum wiecznym, w tym również w zakresie działalności Narodowego Archiwum Cyfrowego jako archiwum centralnego.

Obradom konferencji, jak zawsze towarzyszyła konstruktywna dyskusja oraz refleksja. Wnioski płynące z konferencji zarówno te naukowe, jak i odnoszące się do praktycznej działalności archiwów zostaną przedstawione w formie artykułu naukowego, który będzie pogłębioną analizą najnowszych trendów i wyzwań archiwistyki światowej.

Na konferencji MRA nie brakowało polskich akcentów. Pierwszym z nich był imponujący wykład inauguracyjny prof. Marka Kowalkiewicza pt. „Our digital

future”, a drugim prestiżowa nagroda w międzynarodowym konkursie filmowym, która trafiła do absolwentki toruńskiego uniwersytetu.

Profesor Kowalkiewicz pracuje w Katedrze Gospodarki Cyfrowej na Technologicznym Uniwersytecie w Queensland. Jest niewątpliwym specjalistą w zakresie cyfrowej gospodarki, co przekłada się na liczne formy aktywności jako mówca, kierownik projektów badawczych. Jest również doradcą australijskich jednostek rządowych w opracowywaniu innowacyjnych pomysłów, przełomowych aplikacji biznesowych i nowych technologii o dużym wpływie na środowisko. Profesor w swoim wystąpieniu omówił wpływ gospodarki, w tym gospodarki cyfrowej na działalność archiwów. Stwierdził, że archiwa muszą zrozumieć, kim jest użytkownik, jak się czuje, po co przychodzi do archiwum, a kiedy to zrozumimy, stworzymy archiwum, które w myśl ekonomii cyfrowej da rezultat, bowiem archiwum jest dla ludzi i ich uczucia, odczucia i oczekiwania są najważniejsze. W myśl ekonomii cyfrowej, archiwa, żeby odnieść sukces, muszą wywoływać potrzebę skorzystania z zasobu, odwiedzenia archiwum, następnie dostosować ofertę i infrastrukturę do potrzeb obywateli. Profesor Kowalkiewicz nawiązał również do digitalizacji, ale nie jako czynności technicznej, procesu przekształcania dokumentacji analogowej na postać cyfrową, lecz jako pewnego stanu. *Digitising vs. Digitalising*, na pozór mogłoby się wydawać, że chodzi o tę samą czynność, ale prelegent jasno powiedział, że nie chodzi o aspekty techniczne, lecz „stan umysłu”, o proces, który się dokonuje w nas, w jednostkach organizacyjnych. Jest to kolejny krok w rozwoju instytucji, to jest dążenia do tworzenia lepszej wartości naszego produktu.

Drugim i najważniejszym polskim akcentem w Australii był sukces polskiego filmu. Podczas ceremonii zamknięcia konferencji ogłoszono wyniki drugiej edycji SPA Film Festival Awards 2019 – międzynarodowego konkursu filmowego organizowanego przez Sekcję Stowarzyszeń Zawodowych MRA (Section of Professional Associations – SPA ICA). Głównym celem konkursu była popularyzacja archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Do drugiej edycji wpłynęło 58 filmów z Azji, Europy i Ameryki Północnej, które spełniały kryteria konkursowe. Każdy z nominowanych filmów ukazywał pracę archiwisty i zarządcy dokumentacją jako ważny kapitał społeczny, przydatny obywatelom czy badaczom. Na posiedzeniu, po przeglądzie wszystkich zgłoszeń, jury konkursowe zdecydowało o trzech nominacjach w każdej z czterech kategorii: najlepszy film wyjaśniający znaczenie archiwów i zarządzania dokumentacją, najlepszy film oddający trafność znaczenia wykonywanej przez archiwistów i zarządców dokumentacji pracy, najlepszy film humorystyczny promujący archiwa i zarządzanie dokumentacją oraz najlepszy film studencki. Ponadto, każdy z nominowanych filmów walczył o nagrodę publiczności, która jak powszechnie wiadomo jest szczególnym wyróżnieniem. Polska produkcja została nominowana w kategorii najlepszy film studencki i wygrała w swojej kategorii.

Za najlepszy studencki film promujący archiwa i zarządzanie dokumentacją międzynarodowe środowisko uznało film „Dokument w życiu człowieka” autorstwa Agnieszki Stępowskiej, obecnie absolwentki Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Film powstał w 2015 r. w ramach zajęć dydaktycznych – Elementy promocji i autoprezentacji – prowadzonych przez dr hab. Marlenę Jabłońską, profesor UMK. Podczas ceremonii ogłoszenia wyników, prezydent MRA David Fricker nie krył wzruszenia i słów uznania pod adresem jego autorki. Film wywołał falę zachwytu, był poruszający i wymowny.

Uczestnictwo w konferencji było okazją do poznania międzynarodowego środowiska, rozpoznania problemów, wyzwań, przed którymi stoją archiwa. Była to również okazja do nawiązania kontaktów międzynarodowych, które mogą przełożyć się na coraz większą liczbę wspólnie realizowanych projektów. Podsumowując, konferencję należy uznać za najważniejsze wydarzenie międzynarodowe, które było inspirujące. Należy wyrazić nadzieję, że wnioski z niej płynące będą inspiracją rozwoju polskiej myśli archiwalnej. Ze strony polskiej w konferencji uczestniczyły Joanna Chojecka, zastępca naczelnego dyrektora archiwów państwowych, oraz Katarzyna Pełowska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Katarzyna Pełowska
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)